

Nieuwe parochie: “LEVEN IN PLAATS VAN OVERLEVEN”

In mei 2016 stond in het tijdschrift Kerkplein een artikel m.b.t. de hervormingen in het kader van 'de nieuwe parochie'. Dit artikel geeft te denken en nodigt uit tot dialoog. Met dank aan de auteur Piet Raes (coördinator van de vormingsdienst CCV bisdom Gent en als begeleider betrokken bij de opstart van de nieuwe dekenaten en parochies) mogen we het artikel hier integraal publiceren

In de Handelingen van de Apostelen worden christenen “aanhangers van de weg” (Hd 9, 2) genoemd. Door het begeleidingswerk besef ik beter wat dat betekent. Een christen vertrouwt erop dat de weg verschijnt een keer hij met Christus op weg gaat. Zo is het ook met het nieuwe dekenaat en met de nieuwe parochie. Het is niet zo dat er een rechte weg is die naar de nieuwe parochie leidt en dat je als taakgroep die weg zomaar te gaan hebt. Eerder is het zo dat je op weg gaat en samen ontdekt dat de weg zich aftekent terwijl je stapt. Om maar te zeggen, ik heb dit jaar al verscheidene keren met de handen in het haar gezeten.

Voorals menschen mij persoonlijk aanspreken of mij via mail contacteren om hun zorg, hun ontgoocheling of hun boosheid te melden, vind ik vaak niet de goede woorden. Wat kan ik hun zeggen? Ik kan hen correct informeren. Dat is het minste wat ik kan doen. Ik zeg hun wat ik weet: het tijdspad, de doelstellingen, de eerstvolgende stap, de manier van aanpak. Maar vaak moet ik toegeven dat ik vandaag niet weet hoe het er morgen concreet bij hen op de parochie zal uitzien. Ik kan luisteren en mij verplaatsen in hun situatie. Ik probeer mij in te leven in de vraag die de menschen ter plekke het sterkst beroert: “Wat gaat er met ons en met onze kerk gebeuren?” Alleen moet ik hen zeggen dat we nu eerst consensus moeten vinden over de nieuwe parochie, de parochiekerk en de andere kerken en dat pas daarna de neven- en/of herbestemming van de overige kerken aan de orde is. Ik kan, ten slotte, hoop en perspectief bieden. Maar net zomin als we gebaat zijn met goedkope genade, komen we vooruit met goedkope hoop. Dat heb ik dit jaar al geleerd. Alle idealen ten spijt zal de nieuwe parochie tijd, overleg, inspanning en, niet het minst, bekering vragen. En met bekering bedoel ik de weigering om toe te geven aan wat verdeelt.

Onlangs stootte ik op een homilie die de Franse bisschop Claude Dagens uitsprak bij de vorming van een nieuwe parochie in zijn bisschopsstad Angoulême. Ja, ook in de landen rondom ons is de beweging van de nieuwe parochie aan de orde. Vier parochies, verspreid over de stad Angoulême, vormen sedert enkele maanden één nieuwe parochie: La paroisse des saints apôtres. “De nieuwe parochie heeft nu een nieuwe naam”, zei Dagens in zijn homilie ter gelegenheid van de oprichting van de nieuwe parochie, “maar een nieuwe naam is niet voldoende. Wat nodig is, is een nieuwe houding. Die houding is het antwoord op de volgende vraag: ‘Aanvaarden we dat Christus ons verbindt en verruimt – ik zeg niet hergroepeert – door ons te vragen neen te zeggen tegen wat ons scheidt van elkaar.’” **Ik denk dat Dagens het juist voor heeft dat in het hart van de nieuwe parochie de christelijke broederlijkheid staat.** Terecht voegt hij er, met veel zin voor christelijk realisme, aan toe: “Die broederlijkheid komt tot stand doorheen een strijd, een strijd die vooroordelen, gevoelens van jaloezie of misprijzen aan het wankelen brengt. Soms zijn het muren van onbegrip die we moeten slopen. Soms zijn het kleine drempels die we hebben opgeworpen zonder het goed en wel te beseffen.”

Evangelische broederlijkheid is een bevochten en beproefde broederlijkheid. Is het ooit anders geweest? Lees er maar de geschiedenis van de eerste christenen op na in de Handelingen van de apostelen. Hoofdstuk twee vertelt dat “allen die het geloof hadden aangenomen bijeen bleven

en alles gemeenschappelijk bezaten". Hoofdstuk vier heeft het over "de grote groep gelovigen die één van hart en één van ziel was". Misschien een wat geïdealiseerde voorstelling. Want in de brieven van Paulus – eerder geschreven dan de Handelingen – klinkt het anders. In de brief aan de christenen van Korinte schrijft Paulus: "Ik heb gehoord dat er onenigheid onder u heerst. Ik bedoel dit: Ieder van u schijnt zijn eigen leus te hebben: 'Ik ben van Paulus.', 'Ik van Apollos.' 'Ik van Kefas.' 'Ik van Christus.' Is Christus dan in stukken verdeeld?" (1 Kor, 11-12). En in de brief aan de Galaten lijkt het er nog slechter aan toe te gaan in de jonge gemeenschap. "Maar als u elkaar blijft bijten en verscheuren, vrees ik dat u elkaar nog eens zult ombrengen." (Gal 5, 15) **"Misschien", zei Dagens tijdens zijn homilie, "is onze belangrijkste opdracht vandaag om samen te leren meer christen te zijn in de wereld en meer mens in de Kerk."** Dat vind ik een prachtig mission statement voor de nieuwe parochie. Samen leren meer christen zijn in de wereld, meer mens zijn in de Kerk. De nieuwe parochie is een leerproces.

Ik wil de moeilijkheden op het terrein niet galant voorbijsteken door een ideaal te schetsen. Evenmin wil ik te midden van de weerstand het visioen uit het oog verliezen. Het beste wat ik kan doen, denk ik, is eerlijk en uit het hart enkele ervaringen met en enkele perspectieven op de nieuwe parochie verwoorden. En ik wil dat doen in het licht van een zin die enkele weken geleden op mijn weg gekomen is en die mij sedertdien helpt om wat ons overkomt, en te doen staat, met een gelovig hart te beleven. Want uiteindelijk is het die gelovige houding die van de nieuwe parochie meer maakt dan een structuurverandering of een schaalvergroting. Ik vond de zin op de website van het bisdom Versailles waar hij de nieuwe oriëntatie van de gezinspastoraal kadert. "*Si nous avons peut-être tout perdu, c'est pour tout mieux retrouver.*" (Père Molinier) **Als we misschien alles hebben verloren, dan is het om alles beter terug te vinden!**

We hebben veel verloren. Niet zo lang geleden vertrouwde een priester mij toe: "Mijn ganse professionele leven heb ik achteruitgang gezien in de Kerk. Wanneer zal dat nu eens eindelijk omkeren?" We beleven een tijd van "minder": minder priesters, minder kerkgangers, minder vrijwilligers, minder huwelijken, minder kerkelijke uitvaarten, minder religieuze roepingen, enzovoort. Dat is een vermindering die we in cijfers kunnen uitdrukken en in tabellen kunnen uittekenen. Maar er is een ander "minder" dat moeilijker kwantificeerbaar is, maar vaak dieper in onze ziel kerft: minder relevantie, minder invloed, minder aanzien, minder geloofwaardigheid. Al dat "minder", kwantitatief en kwalitatief, dwingt om ons aan te passen. In een interview in de Campuskrant van de KULeuven van enkele weken geleden zei onze nieuwe aartsbisschop Josef De Kesel: **"De Kerk moet een toontje lager zingen." Al voegde hij er, geheel terecht, onmiddellijk aan toe: "Ze moet wel blijven zingen."**

De kerkelijke realiteit in Vlaanderen is gekrompen. Ook in het bisdom Gent. De jas van het bisdom – 34 dekenaten en 427 parochies – is te groot. De maat van de kerk in Vlaanderen is op vijftig jaar tijd veranderd van "large" naar "small". Dat is op zich niet zo erg. "Small is beautiful", als het kleine open, oprecht en betekenisvol is. Maar een situatie van krimp bevat altijd een valkuil: de krimp kan omslaan in een kramp. Uit schrik om het weinige dat we nog hebben te verliezen, klampen we ons vast aan wat we nog hebben. We steken zelfs nog een tandje bij om wat er is nieuw leven in te blazen. Jammer genoeg verliezen we daarbij vaak een ontspannen houding die net uitnodigend en aansprekend is voor mensen van onze tijd. Ik voel bij mezelf hoe verleidelijk het is om in een situatie van krimp de kerk vooral te zien in termen van rekrutering. Alsof de kerk een ledenvereniging is! Zonder het zelf goed te beseffen, verliezen we daarbij de belangeloze gastvrijheid die interesse wekt bij mensen die de kerk leren kennen. Een ander teken van de kramp is dat we de kerk in termen van eigenaarschap zien: onze parochie, onze kerk, onze gemeenschap, onze liturgie. "Wij doen het hier zo." We lopen daarbij het risico dat

we onze belangrijkste opdracht uit het oog verliezen, de missionaire zending van de kerk. Want de kerk, de parochie, het dekenaat zijn geen doel op zich. De Bijbel begint en eindigt met de wereld en niet met de kerk. De kerk is niets meer, maar zeker ook niets minder, dan een groep van godsgetrouwe mensen die in de wereld een teken willen zijn van Gods liefde.

Als een situatie van krimp omslaat in een kramp – en dat komt heus niet alleen in de kerk voor – doen we in feite een deur toe die we enkel zelf, van binnenuit, kunnen openen. We zijn blij met wat er “nog” is. Maar diep van binnen vrezen we dat dit “nog” binnenkort zal verdwijnen. Ach, die vermaledijde “nog-cultuur”. Vraag maar aan religieuzen welke de vraag is die ze het vaakst moeten beantwoorden. “Met hoeveel zijn jullie nog?” De krimp is een realiteit. En dat is niet comfortabel. Dat we bang zijn om nog kleiner te worden, is zeer begrijpelijk. Maar pas als we die vrees niet onder ogen zien, krijgt ze echt de kans om verlamdend te werken. Ze verhindert dan om te zien wat er kiemt te midden van wat er verdwijnt. En het nieuwe wordt geboren. Er zijn in onze tijd, net zoals in elke tijd, mensen die ontvankelijk zijn voor het evangelie. Er zijn elk jaar meer catechumenen die zich laten dopen en vormen. Er schuilt in de onwetendheid van kinderen, jongeren en volwassenen een onbevangenheid waar je catechetisch mee op weg kan. Die hoopvolle blik is, denk ik, wat onze paus voor ogen heeft als hij zegt: “Naar buiten!” **Riskeer je aan de ontmoeting met mensen. De vele mensen die vandaag je geloof niet delen, zijn geen bedreiging maar een kans om het geloof in jezelf wakker te maken.** Toegegeven, het is een moeilijke paradox. In de hoop om het kleine en het kwetsbare dat er nog is te beschermen, zien we er van af het grotere en het vreemde te ontmoeten. Nochtans is op die ontmoeting met Christus en met de mensen van onze tijd het project van de nieuwe parochie gebouwd. Het is geen hervorming om het nog even, met minder man- en vrouwkracht, vol te houden. **Natuurlijk is het een reorganisatie. Het is een pastorale herschikking die zich door de feiten opdringt. Maar die herschikking wordt aangestuurd door de vraag welke kerk we in de toekomst willen zijn.** Zowel in ons bisdom als in de naburige bisdommen is het antwoord op die vraag dubbel. De kerk waar we met de nieuwe parochie, stap voor stap, aan bouwen is een kerk die gastvrij is en het geloof aanbiedt.

Op de parochie waar we op zondag met het gezin naartoe gaan, zijn er best een aantal gezinnen met kinderen. Wat mij opvalt, is dat er veel van die kinderen en jongeren actief bij de viering betrokken zijn. Vijf jongeren tussen 11 en 17 spelen muziek. Een tiental kinderen tussen 6 en 12 wonen elke week de kinderwoorddienst bij. Een vijftal kinderen zijn misdienaar. Een handjevol kleuters gaat naar de kinderopvang. Na de viering kunnen de kinderen en de jongeren in hun eigen jongerenruimte naar muziek luisteren, gezelschapspelletjes of tafelvoetbal spelen. Achter die betrokkenheid van kinderen en jongeren bij de viering gaat heel wat draagkracht en inzet van volwassenen schuil. Twee ervaren muzikanten begeleiden afwisselend de jonge muzikanten. De cantor die elke week present is, oefent een kwartier voor de viering de liedjes in met de muzikanten en de gemeenschap. Een groep van zes vrijwilligers verzorgt in een beurtrol de kinderwoorddienst. Een jonge vrouw begeleidt elke week de misdienaars tijdens de viering. Een paar volwassenen onthalen bij de start van de viering de kinderen aan de deur van de kerk en vragen hen om een kaarsje te dragen in de processie. Die liturgische realiteit is bescheiden en broos. Maar ik zie dat de levendigheid van de liturgie iets met de kinderen en de jongeren doet. Er gebeurt iets dat hen appelleert. Niet omdat ze iets doen. Wel omdat ze samen met de gemeenschap actief betrokken zijn bij een levendigheid. De mis vindt niet zomaar plaats. Ze betekent iets. Ze heeft een kracht die niet onverschillig laat. Als de liturgie een levende en betrokken realiteit is – muziek, samenzang, goede prediking, een biddende en vierende sfeer en

een heterogene gemeenschap zijn daarbij essentieel – dan bezit ze initiërende kracht. Dan gaat er kracht vanuit, dan verlaat je de kerk anders dan toen je ze binnenstapte.

Een paar jaar geleden contacteerde de directeur van een concentratieschool een van de priesters van de Sint-Michielsbeweging. Of er geen mensen waren in de beweging die zouden kunnen helpen met de huiswerkbegeleiding van kinderen van vreemde origine. De priester legde de vraag van de directeur voor aan de stuurgroep. Samen beslisten ze dat ze het wilden proberen, maar dat het gemakkelijker zou zijn als de kinderen op zaterdagmiddag naar de kerk zouden komen. Dat zou het eenvoudiger maken om vrijwilligers te vinden en het zou voor de volwassenen begeleiders gemakkelijker zijn om de kinderbegeleiders te ondersteunen. Het lukte. De ouders, waaronder een groot aantal moslims, brengen op zaterdag hun kinderen tegen 14u naar de vredesklas. Daar worden ze door scholieren en studenten geholpen met Nederlands en met hun huiswerk. Er is een pauze met sport, spel en een vieruurtje. Om 17u worden de kinderen weer opgehaald. Er komen ondertussen 46 kinderen naar de vredesklas en er is een groep van 25 scholieren en studenten die zich vrijwillig inzetten. Achter die diaconale realiteit gaat veel draagkracht en inzet schuil. Er zijn volwassen begeleiders die de jonge begeleiders coachen. Er is een stuurgroep die opvolgt, aanstuurt en waakt over de deontologie. Er is het leervermogen van de begeleidersgroep om het goede evenwicht te vinden tussen sociaal engagement en kerkelijke verankering. Ook hier zie ik dat een levendige diaconie die de brug slaat met de maatschappelijke realiteit een initiërende kracht heeft. Het project van de vredesklas maakt indruk op binnen- en buitenstaanders.

Persoonlijk ben ik ervan overtuigd dat de liturgie en de diaconie de barometers zijn van kerkelijke vitaliteit. **Onze parochies worden gastvrij en initiërend als het vieren en het dienen van de gemeenschap een levende realiteit zijn.** Ik weet ons als gezin gezegend dat we zo'n geloofsgemeenschap hebben gevonden en eraan kunnen deelnemen, ook al rijden we er op zondag 12 km voor. Tezelfdertijd zie ik dat in de ruime omgeving waar ik woon niet iedere historische parochie in de huidige context in staat is om deze zending, deze levendigheid, waar te maken. De visietekst van het bisdom Hasselt op de nieuwe parochie, *Op weg naar pastorale eenheden in het bisdom Hasselt (2015)*, verwoordt het met een mooi beeld: "De missionaire dynamiek die vandaag nodig is, vereist vaker een grotere motor dan de eigen, soms kleine parochie en vereist ook een grotere actieradius om echt nieuwe mensen aan te trekken en aan te spreken. Er is de vraag naar draagkracht, zowel van dragende leken als van priesters en diakens. Er is ook de vraag naar de grootte van de gemeenschap."

Ik vind dat een mooi beeld: een grotere motor en een grotere actieradius. Al moeten we hier het woord "groter" goed begrijpen. De verleiding bestaat om groter enkel in een ruimtelijke betekenis te verstaan. **Groter is hier echter meer dan "in een groter geheel". Het is vooral groter in termen van kracht en uitstraling. Dat is wat met vitaliteit of levendigheid bedoeld wordt. Groter is levenskrachtiger.** Hier situeert zich volgens mij de grootste uitdaging van de nieuwe parochie. Laat ons eerlijk zijn: als we morgen enkel hetzelfde doen van vandaag maar op een grotere schaal – we vieren bijvoorbeeld wel op één plaats maar de kwaliteit van de viering verandert niet – dan hebben we eigenlijk geen reden om dat "nieuw" te noemen. Dat is schaalvergroting waar niemand beter van wordt. Om de stenen van de kerk levend te houden, zegt bisschop De Corte van Den Bosch in Nederland, heb je levende stenen nodig. **De parochie wordt pas echt nieuw als we, stap voor stap, met veel geduld en vertrouwen, de nieuwe structuur als een kans zien om samen de liturgie, de catechese en de diaconie betekenisvoller, sterker en stralender te maken.** Dat zal op sommige terreinen van het kerkelijke leven – denk aan de eucharistie, de initiatiecatechese en de gemeenschaps catechese – centralisatie van

initiatieven vragen. Mgr. Kockerols, hulpbisschop van Brussel, noemt die parochiekerken waar gelovige groeikansen zijn voor jong en oud, voor nieuwkomers en herbeginners, “lichtplekken”. Maar op andere terreinen van het kerkelijke leven – denk aan het gebedsleven, aan vormen van diaconie en ziekenbezoek, aan samenwerking met verenigingen en scholen, aan sociale initiatieven op het niveau van de wijk of de buurt – zal dat net decentralisatie vragen. Mgr. Kockerols noemt die kerkplekken van christelijk leven zoutplekken.

De nieuwe parochie is bedoeld een gemeenschap van gemeenschappen te zijn. Een nieuwe structuur is daarvoor in onze tijd noodzakelijk maar echt niet voldoende. De nieuwe parochie is geen superstructuur. Het is een project om samen werk te maken van een kwaliteitsvollere aanwezigheid van de kerk. Wil dat lukken, en daarin schuilt de echte vernieuwing, zullen we allemaal moeten veranderen. We zullen ons moeten bekeren tot elkaar. De grootste sta-in-de-weg van zulk een diepgaande vernieuwing is denken in termen van winnaars (“zij die de parochiekerk hebben”) en verliezers (“zij die nu in een andere kerk moeten gaan vieren”). Winnaars en verliezers horen bij een wedstrijd. Maar het geloof is geen wedstrijd. **De vraag is echt niet: “Wie haalt het, wie overleeft het?” Dat is een doodlopend spoor. Trouwens, morgen delft de winnaar van vandaag toch het onderspit. De nieuwe parochie gaat niet over overleven maar over leven. Claude Dagens heeft gelijk. Een naam en een structuur is nodig maar wat ons echt bindt, is een verhaal dat we delen.**